

1.1 ความสำคัญและปัญหา

ประวัติศาสตร์เป็นผลผลิตที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสังคม ดังนั้นในการวิเคราะห์แนวประวัติศาสตร์ของ Karl Marx จึงประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) พลังการผลิต (Productive force) (2) ความสัมพันธ์ในการผลิต (Relation of Production) และ (3) โครงสร้างส่วนบน (Superstructure) อันได้แก่ ระบบกฎหมาย ระบบการเมือง วัฒนธรรม และระบบความคิด (อุดมการณ์) พลังการผลิตและความสัมพันธ์ในการผลิต เป็นส่วนพื้นฐานที่รองรับโครงสร้างส่วนบน เมื่อส่วนพื้นฐานเกิดการเปลี่ยนแปลง ย่อมกระทบต่อโครงสร้างส่วนบนอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในที่สุด¹ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนในสังคม ทั้งกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์และกลุ่มคนที่เสียผลประโยชน์ กลุ่มที่เสียผลประโยชน์ย่อมไม่พอใจต่อผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงกลายเป็นเงื่อนไขความขัดแย้งในที่สุด เกริกเกียรติ พิพัฒนาเสวีธรรม ชี้ถึงปัญหาความขัดแย้งภายในสังคมว่า เกิดจากอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มชนต่างๆ ของสังคมนั้น² อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่มีอำนาจเหนือกลุ่มอื่นได้นั้นต้องมีอำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ เช่น มีอำนาจในการผูกขาดทางเศรษฐกิจ หรือการรวมกลุ่มของธุรกิจเพื่อความสำเร็จในการแข่งขัน ธุรกิจกลุ่มนี้จึงมีพลังการผลิตเหนือกลุ่มอื่นเนื่องจากได้รับการคุ้มครองและอุปถัมภ์จากผู้นำการเมืองระดับสูง จึงปรากฏเสมอว่าเมื่ออำนาจทางการเมืองของผู้ให้การอุปถัมภ์ล่มลง กลุ่มธุรกิจดังกล่าวย่อมได้รับผลกระทบไปด้วย ดังเช่นกรณีพ.ศ. 2490 กลุ่มธุรกิจได้อำนาจของนายทหารกลุ่มขอยราชครุมีความเจริญเติบโตอย่างมาก และในที่สุดเมื่อพ.ศ. 2500 นายทหารกลุ่มนี้หมดอำนาจลง ธุรกิจต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ก็ได้มีกิจการลงเป็นจำนวนมากเช่นกัน³

¹ Karl Marx, A Contribution to the Critique of Political Economy, 1859 Selected Works อังใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจ การเมือง, (พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2519), หน้า 84-85.

² เกริกเกียรติ พิพัฒนาเสวีธรรม, การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองกับการรวมอำนาจทางเศรษฐกิจโดยเอกชนในประเทศไทย, (ฉบับที่ 70 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 1-7.

³ สังคีต พิริยะรังสรรค์, ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ. 2475-2503), (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2526), หน้า 175-176.

ทุนขุนนาง (Bureaucratic Capital) เป็นกลุ่มทุนที่มีผลประโยชน์สำคัญกลุ่มหนึ่งตามประวัติศาสตร์ในระบอบทุนนิยมของประเทศไทย ทุนกลุ่มนี้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจช่วงก่อนพ.ศ.2500 สำหรับการศึกษาเรื่องนี้ตามที่ปรากฏมีไม่มากนัก นักวิชาการส่วนมากเน้นศึกษาภาพรวมในรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ-สังคมไทยเป็นประเด็นหลัก ดังที่ สักคินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา ได้จัดกลุ่มแนวคิดของนักวิชาการไทยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง เห็นว่าสังคมไทยเป็นกึ่งเมืองขึ้น กึ่งศักดินา นักวิชาการเหล่านี้ได้แก่ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และ เหวง โตจิราการ กลุ่มที่สอง เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมกึ่งทุนนิยม-กึ่งศักดินาเป็นแนวคิดของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา พัฒนา รัชมายุต และ ธีรยุทธ บุญมี กลุ่มที่สาม เห็นว่าสังคมไทยเป็นทุนนิยมแบบพึ่งพา คือพัฒนาและทุนนิยมแบบกึ่งเมืองขึ้น เป็นแนวคิดของ ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ทรงชัย ๕ ยะลา และยุค ศรีอาริยะ อย่างไรก็ตามจุดร่วมของการวิเคราะห์ของนักวิชาการทั้งสามกลุ่มนี้เห็นว่าวิถีการผลิตทุนนิยมที่ปรากฏขึ้นในสังคมไทยเป็นทุนนิยมที่มีลักษณะพึ่งพา (กึ่งเมืองขึ้น) และคือพัฒนา หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการวิเคราะห์วิถีการผลิต (Mode of Production) ของสังคมเป็นหลัก¹

จากแนวการวิเคราะห์เศรษฐกิจ-สังคมทั้งสามกลุ่มที่กล่าว ต่อมาได้มีนักวิชาการศึกษาต่อเนื่องอย่างลึกซึ้งทั้งนักประวัติศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ และนักเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยใช้กรอบวิเคราะห์จากแนวคิด 3 แนวข้างต้น อาทิ ฤาชา ประภาพันธุ์² ศิริลักษณ์ สักคี่เกรียงไกร³ อุกฤษณ์ ภัทมานันท์⁴ กรรชญา พูนพิช⁵ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ⁶ และสังศิต พิริยะรังสรรค์⁷

เมื่อพิจารณาการศึกษาของนักวิชาการไทยที่ผ่านมา กล่าวได้ดังนี้ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา⁸ มองปัญหาโครงสร้างเศรษฐกิจไทยว่าขาดการพัฒนาซึ่งทุนนิยม เนื่องจากการครอบงำของระบบศักดินา

1 สักคินา ฉัตรกุล ณ อยุธยา, รัฐ และอุดมการณ์ในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (2500-2506), (วิทยานิพนธ์ภาควิชาปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 1-6.

2 ฤาชา ประภาพันธุ์, ระบบเจ้าภีษฐานายอกร, (วิทยานิพนธ์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

3 ศิริลักษณ์ สักคี่เกรียงไกร, ต้นกำเนิดชนชั้นนายทุนในประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523)

4 อุกฤษณ์ ภัทมานันท์, สหรัฐอเมริกากับนโยบายเศรษฐกิจไทย, (วิทยานิพนธ์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526)

5 กรรชญา พูนพิช, บรรษัทข้ามชาติกับประเทศไทย : กรณีอุตสาหกรรมคิงในในประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

6 ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุดูชน, 2518)

7 สังศิต พิริยะรังสรรค์, อังแล้ว

8 ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ปัญหาพัฒนาการเศรษฐกิจไทย, (ในโครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจไทยโดย ตีรณ ใจวัชรินธุ์ บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

มาช้านานและผลอันเกิดจากระบบอุปถัมภ์ สตรี ประศาสน์ เศรษฐ¹ มองความล้มเหลวของรัฐในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะระบบทุนนิยมโดยรัฐนับเป็นแหล่งผลประโยชน์ของชนชั้นผู้นำและกลายเป็นทุนขุนนางในที่สุด ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ² เป็นผู้ที่หนึ่งที่มองพัฒนาการของระบบทุนนิยมในประเทศไทย โดยเฉพาะการเกิดของกลุ่มนายทุนผูกขาดในประเทศไทย เกริกเกียรติ พัฒน์เสรีธรรม³ ได้สะท้อนกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมไทย โดยเฉพาะการผูกขาดของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่มีมากขึ้น ส่วนผาสุก พงษ์ไพจิตร⁴ มองบทบาทของกลุ่มการเมืองและกลุ่มธุรกิจประสานประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะกลุ่มทหาร และข้าราชการระดับสูงมักจะมีผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจสูง สุวินัย ภรณวลัย⁵ มองความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับนักธุรกิจ เป็นสาเหตุของความมคืดยประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนนักการเมืองมักเป็นผู้แสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจ มุมมองของสุวินัยจะสอดคล้องกับแนวคิดของ Yoshihara⁶ สังคิต ทิริยะรังสรรค์ ได้ให้ภาพทบทวนขุนนางอย่างเป็นรูปธรรมในช่วง พ.ศ. 2475-2503 นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการบางส่วนที่ศึกษาโครงสร้างเศรษฐกิจ-สังคมไทยหลังจาก พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา อาทิ การศึกษาของทักษ์ เฉลิมเตียรณ⁷ มองระบบการเมืองการปกครองในยุคจอมพลสฤษดิ์ รัชชัตต์เป็นระบบการเมืองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์มีความมั่นคงและเสถียรภาพ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์⁸ มองปัจจัยจากภายนอก ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ของประเทศไทยว่ามีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาอย่างมีนัยสำคัญ กรรณฎา พูนพิช⁹ มองอิทธิพลของบรรษัทข้ามชาติต่อบทบาททางการเมือง และเศรษฐกิจของประเทศโลกที่สาม โดยยกกรณีอุตสาหกรรมคิงใน ประเทศไทยเป็นประเด็นศึกษา สักคินา จัตรกุล ณ อยุธยา¹⁰ มองการสร้างรัฐและอุดมการณ์ของจอมพลสฤษดิ์ รัชชัตต์แล้วใช้อำนาจดังกล่าวไปแสวงหาผลประโยชน์อย่างกว้างขวาง ขณะที่ ตรีตระกูล มีชัย¹¹ มองถึงที่มาของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการการเมืองไทย

1 สตรี ประศาสน์ เศรษฐ , ระบบทุนนิยมโดยรัฐในประเทศไทย ค.ศ. 1932-1959, (ในวิวัฒนาการทุนนิยมไทย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา บรรณาธิการ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 182-183.

2 เกริกเกียรติ พัฒน์เสรีธรรม , อ้างแล้ว.

3 ผาสุก พงษ์ไพจิตร, เศรษฐศาสตร์การเมืองของเศรษฐกิจเปิด ; การพัฒนาของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม 2529)

4 สุวินัย ภรณวลัย, บทวิพากษ์ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองรัฐบาลชาติชาย, (ในวารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง ปีที่ 7 ฉบับที่ 1-2 ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531)

5 Yoshihara Kunio, The Rise of Ersatz Capitalism in Southeast Asia, Singapore (Oxford University Press) Oxford New York, 1988.

6 ทักษ์ เฉลิมเตียรณ , การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ, (พรณี ฉัตรพลรัตน์ และคณะแปล กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526)

7 ตรีตระกูล มีชัย, ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มธุรกิจเอกชนและข้าราชการการเมืองไทย, (วิทยานิพนธ์ภาควิชาปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526)

* อ้างแล้ว

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการศึกษารื่องทุนขุนนางในประเทศไทยมีไม่มาก คงมีเฉพาะการศึกษาของสังศิต พิริยะรังสรรค์เท่านั้นที่ได้ทำการศึกษาเรื่องดังกล่าวในช่วง พ.ศ.2475-2503 ได้ชี้ถึงบทบาทของทุนนิยมขุนนางเข้าไปพาดลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง จนเป็นที่สนใจแก่นักวิชาการอย่างมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ การศึกษาของสังศิตพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศจีนเป็นแบบจำลองในการศึกษา ระยะต่อมาเมื่อมีศึกษาเรื่องทุนขุนนางอยู่บ้าง อาทิ การศึกษาของ Suehiro¹ และ Yoshihara² ที่ใช้กรอบเดียวกับสังศิต เพียงแต่เน้นความหมายทุนขุนนางแคบลงให้เหมาะกับเงื่อนไขเวลาที่เปลี่ยนไป โดยเน้นวิเคราะห์แนวประวัติศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มทุนขุนนางไทยว่า ได้แสดงบทบาทการพัฒนาประเทศมากน้อยเพียงใด ส่วนการศึกษาในต่างประเทศที่น่าสนใจก็มี Richard Robison ได้ให้ภาพความแข็งแกร่งระบบทุนขุนนางในประเทศอินโดนีเซีย³ และ Sundaram, Jomokwame ได้ให้ภาพพัฒนาการทางการเมืองและเศรษฐกิจประเทศมาเลเซียที่มีพรรคการเมืองเป็นผู้สร้างและพัฒนาระบบทุนขุนนางให้เกิดขึ้น⁴

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำรูปแบบดังกล่าวเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และได้นำเอาประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศ เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย พิจารณาเปรียบเทียบ อาจมีข้อสงสัยว่า ทุนขุนนางในประเทศไทยได้หมดสิ้นแล้วหรือยังในปัจจุบัน ข้อสงสัยนี้ผู้วิจัยคิดว่ามีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสนใจเรื่องดังกล่าว เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาแม้ว่าขอบเขตการศึกษาจะมีเพียง 16 ปี คือระหว่าง พ.ศ.2500-2516 อย่างน้อยคงเป็นคำตอบในเรื่องทุนขุนนางได้เป็นอย่างดีว่า ทุนขุนนางยังคงดำรงสถานภาพของตนเองอยู่หรือไม่ แม้โครงสร้างเศรษฐกิจ-สังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ดังที่ Wittfogel เสนอไว้ว่าทุนขุนนางจะปรับเปลี่ยนสถานะตัวเองให้สอดคล้องกับเงื่อนไขสังคม-เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปเสมอ⁵ ลำดับต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงทุนขุนนางโดยสังเขปเพื่อให้เห็นพัฒนาการในเรื่องนี้จากช่วงที่ผ่านมา อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาของผู้วิจัยต่อไป

ก่อนพ.ศ.2475 ทุนขุนนาง หมายถึง เจ้านาย ขุนนาง และขุนชาวจีน ซึ่งคนกลุ่มนี้มีผลประโยชน์ร่วมกันภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์⁶ ดังนั้นบทบาทของทุนขุนนางช่วงนี้จึงมีระบบราชการ กับความชำนาญการของนายทุนจากตะวันตก เป็นสิ่งพึงพิงในการประกอบธุรกิจการค้า

¹ Suehiro Akira, Capital Accumulation in Thailand, (The Centre for East Asia Cultural Studies, 1989)

² Yoshihara Kunio, The Rise of Ersatz Capitalism in Southeast Asia, (Singapore Oxford University Press, Oxford New York, 1988)

³ Richard Robison, Indonesia : The Rise of Capital, (Asia Studies Association of Australia Southeast Asia Publication Series, 1986)

⁴ Sundaram, Jomo-kwame, The Ascendance of Bureaucrat Capitalists in Malaysia, (Kebangsean University, Selangor Malaysia, 1982)

⁵ Karl A. Wittfogel, Oriental Despotism, (New Haven and London : Yale University Press, 1973)

⁶ สังศิต พิริยะรังสรรค์, ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ.2475-2503), หน้า 70-75.

โดยทุนขุนนางใช้อิทธิพลทางการเมืองของตน เป็นเกราะคุ้มครองผลประโยชน์ทางการเมืองค้า ขณะที่ นายทุนชาวจีนจะใช้ประสบการณ์และความสามารถบริหารธุรกิจการค้า ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ ดียิ่ง จนเกิดเป็นระบบอุปถัมภ์ขึ้นระหว่างกลุ่มอำนาจทางการเมืองกับกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งพัฒนา อย่างเข้มแข็งมาโดยตลอดจนหยั่งลึกอย่างแน่นหนาในสังคมไทยเวลาดต่อมา

พ.ศ. 2475-2490 หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 โครงสร้างของ สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะชนชั้นปกครองเปลี่ยนจากพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางทาง การเมืองและเศรษฐกิจมาเป็นเจ้าผู้ใช้อำนาจใหม่ คือ คณะราษฎร ดังนั้นทุนขุนนางในช่วงเวลานี้จึง เป็นคณะราษฎร ทั้งนี้เป็นผลอันเกิดจากนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจของคณะราษฎร กลายเป็น บังคับสำคัญทำให้เกิดทุนขุนนางขึ้นในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของรัฐวิสาหกิจ จำนวนมากในช่วงนี้ กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองอำนวยความสะดวกให้แก่คณะราษฎร มากกว่า เป้าหมายทางเศรษฐกิจของประชาชน ซึ่งรัฐวิสาหกิจเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในฐานะแหล่ง อุปถัมภ์ทางการเมือง สิทธิพิเศษ หรือรายได้จากค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เมื่อชนชั้นนี้สำเร็จผลใน การหาแหล่งรายได้ใหม่ การดำรงอยู่ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นแหล่งรายได้เดิมย่อมสูญสิ้นไป²

นอกจากนี้ ชนชั้นนี้ใหม่ก็สามารถหาแหล่งรายได้เพิ่มขึ้นตามการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศซึ่งกำลังเจริญเติบโต บ่อยครั้งที่ข้าราชการจะช่วยเหลือในการตั้งกิจการของตนเอง ให้มาทำ ธุรกิจกับรัฐวิสาหกิจที่ตนเป็นกรรมการอยู่ ทำให้ข้าราชการผู้นั้นสามารถใช้อำนาจของตนในฐานะกรรมการ ช่วยบริษัทเอกชนนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการเงิน อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม ทำให้กลุ่ม ผู้ปกครองใหม่กลายเป็นทุนขุนนางในที่สุด³

สำหรับพ.ศ. 2490-2500 ผลจากนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมของคณะราษฎร คณะ รัฐประหารซึ่งเป็นผู้ปกครองกลุ่มใหม่ ก็มีได้มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตแต่อย่างใด ยังคงใช้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบทุนนิยมโดยรัฐ (State Capitalism) ทำให้รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่เกิดจาก นโยบายชาตินิยม กลายเป็นแหล่งผลประโยชน์ของผู้ปกครองกลุ่มใหม่⁴ และยังได้มีการประกอบธุรกิจ ต่างๆ ร่วมกับภาคเอกชนอย่างกว้างขวาง จนเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและเป็นเงื่อนไขไปสู่การ ปฏิวัติในพ.ศ. 2500 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และคณะในที่สุด อย่างไรก็ตาม บทบาทของทุนขุนนาง ในช่วงนี้มีพฤติกรรมที่ชัดเจนอย่างยิ่ง⁴ มีการใช้อิทธิพลทางการเมืองไปในการแสวงหาผลประโยชน์ ทางธุรกิจอย่างกว้างขวาง ทั้งในรูปร่วมทุนและดำเนินการเอง มีการให้อภิสิทธิ์ในการผูกขาด ตลอดจนการใช้อิทธิพลส่วนตัวเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย

1 บชาน สุวรรณมงคล, ลัทธิการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศไทย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532), หน้า 579.

2 สุธี ประศาสน์เศรษฐ์, ระบบทุนนิยมโดยรัฐในประเทศไทย ค.ศ. 1932-1959, หน้า 182-183.

3 สังคีต หิริยะรังสรรค์, ทุนนิยมขุนนางไทย (พ.ศ. 2475-2503), หน้า 167-171.

4 ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ปัญหาพัฒนาการเศรษฐกิจไทย, หน้า 60.

ระหว่าง พ.ศ. 2500-2516 ภายใต้โครงสร้างการปกครองแบบใหม่ที่มีจอมพลสฤษดิ์ ธานะรัชต์และคณะ เป็นผู้สร้างขึ้นนั้น นโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจ กลายเป็นปัจจัยเสริมสร้าง ผลประโยชน์ให้กลุ่มที่มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ จอมพลสฤษดิ์ ธานะรัชต์ ได้อำนาจของคอมมิวนิสต์ในการ ปฏิวัติ รวมทั้งอ้างความชอบธรรมในการบริหารประเทศโดยอาศัยหลักสองประการ คือ การปกครอง ในแบบพ่อขุนอุปถัมภ์ และพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จึงเป็นการสร้าง ศูนย์รวมอำนาจรัฐให้กระจุกตัวอยู่เพียงแห่งเดียว นอกจากนี้ผลอันเกิดจากปัจจัยในประเทศและต่าง ประเทศได้เอื้ออำนวยต่อระบบใหม่เป็นอย่างดี ซึ่งปัจจัยภายในนั้นจอมพลสฤษดิ์ ธานะรัชต์ สามารถ กุมอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยเด็ดขาด โดยเฉพาะการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองใน รูปแบบไทย¹ ได้ผลอย่างยิ่ง สามารถกำจัดคู่แข่งทางการเมืองของตนได้เป็นอย่างดี ขณะที่ปัจจัยภายใน นอกเป็นผลจากการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ อาทิ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ล้วนเป็นเหตุและผลในการเลือกแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในเวลานั้น อย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งอิทธิพลของประเทศสหรัฐอเมริกาและองค์การระหว่างประเทศในขณะนั้นได้มี บทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจใหม่ของไทย² ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลอันเกิดจากการขยาย ตัวของระบบทุนนิยมของสหรัฐอเมริกา และการปกป้องผลประโยชน์ของตนในภูมิภาคนี้ ตลอดจนนอคม การณ์ที่ขัดแย้งกันระหว่าง 2 ลัทธิในช่วงสงครามเย็น ทำให้สหรัฐอเมริกาอาศัยเงื่อนไขดังกล่าวนี้ให้ การช่วยเหลือแก่ประเทศไทย โดยเฉพาะเรื่องความมั่นคง และการพัฒนาประเทศตามระบบทุนนิยม หากจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง สหรัฐอเมริกาต้องการแสวงหาแหล่งระบายสินค้าทุนที่ผลิตล้นเกินจากภายใน ประเทศตน รวมทั้งยังเป็นการหาแหล่งวัตถุดิบเพื่อนำไปผลิตเป็นสินค้าในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนั้น ประเทศโลกที่สาม หรือ ประเทศด้อยพัฒนาต่างๆ จึงรับบทบาทเป็นผู้ถูกกระทำจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งประเทศไทยก็ไม่มีข้อยกเว้นเช่นกัน และหากพิจารณาการให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา³ พบ ว่าจะมีแนวทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ที่พึงได้รับ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาสาธารณสุขพื้นฐานตาม จังหวัดยุทธศาสตร์ การสนับสนุนให้เอกชนมีบทบาททางเศรษฐกิจในประเทศไทย และการส่งเสริมให้ เอกชนในประเทศตนเข้ามาลงทุนในประเทศไทยในรูปแบบรัฐข้ามชาติ⁴ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผล สำคัญทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธานะรัชต์ ได้รับและนำมาปรับเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ซึ่งนับ เป็นการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระเบียบแบบแผนครั้งแรกตั้งแต่รัฐไทยถือกำเนิดขึ้น และจากนโยบาย ส่งเสริมการลงทุนให้เอกชนได้มีบทบาททางเศรษฐกิจนี้เอง กลายเป็นแหล่งรายได้แหล่งใหม่ของผู้นำ กลุ่มนี้อย่างมากมาย ดังจะเห็นได้จากการขายรัฐวิสาหกิจจำนวนมากของรัฐให้กับเอกชน⁵

1 ทักซ์ เฉลิมเตียรณ, อ้างแล้ว.

2 อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, อ้างแล้ว.

3 Robert J. Muscat, Thailand and The United States: Development, Security, and Foreign Aid, (Columbia University Press, 1993)

4 กรรชญา พูนพิณ, อ้างแล้ว.

5 สุธี ประศาสน์เศรษฐ์ , ระบบทุนนิยมโดยรัฐในประเทศไทย ค.ศ. 1932-1959,

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าแบบแผนการหاملประโยชน์ของทุนขุนนางระหว่าง พ.ศ. 2500-2516 มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อน พ.ศ. 2500 แม้ว่า ชนชั้นผู้ปกครองในช่วงเวลานี้มีเอกภาพและอำนาจสูงสุด หากพิจารณาให้ละเอียดแล้วจะพบว่าผลจากศุภโลบายที่สร้างขึ้นของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เกิดเป็นรูปธรรมในสายตาของประชาชน ซึ่งหมายถึงความชอบธรรมของผู้ปกครองในสายตาของประชาชนนั่นเอง ดังนั้นการหاملประโยชน์ของจอมพลสฤษดิ์ย่อมต้องระมัดระวังในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างมาก เพื่อดำรงและรักษาระดับความชอบธรรมของตนเองไว้ นอกจากนี้ ผลที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเมื่อดูกว้างขึ้น ย่อมส่งผลให้หันต้องแสวงหاملประโยชน์ภายใต้กรอบปฏิบัติของภาวะเบียดเบียนยิ่งขึ้น ดังจะเห็นจากการเกิดขึ้นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมากมายในเวลานั้น หรือกระทั่งปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการหาประโยชน์เพื่อตนเอง จากสาเหตุดังกล่าวนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจทางการศึกษา และตระหนักถึงความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาค้นคว้าที่กล่าวมาแล้วว่า นอกจากทุนขุนนางจะปรับเปลี่ยนแบบแผนและวิธีการในการหاملประโยชน์แล้วยังเป็นช่วงที่อำนาจเผด็จการทหารมีความแข็งแกร่งอย่างยิ่งตลอดจนบทบาทของผู้นำทางการเมืองทหารมีบทบาทนำในการพัฒนาประเทศ เทียบกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นในสังคม การศึกษานี้ นอกจากทำให้ทราบถึงพฤติกรรมของชนชั้นผู้ปกครองของไทยที่เข้ามาบริหารประเทศแล้ว ยังทราบถึงพฤติกรรมข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือนที่เป็นกลไกของรัฐ มีการใช้อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่การงานของตนไปแสวงหاملประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองไทยในช่วงนี้ได้เป็นอย่างดีและเข้าใจให้ลึกซึ้ง นับเป็นประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ เรื่องทุนนิยมของไทยยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาบทบาทของทุนขุนนางไทย ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2500-2516 เปรียบเทียบกับช่วง พ.ศ. 2475-2500
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของทุนขุนนางในการแสวงหاملประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศระหว่าง พ.ศ. 2500-2516
- 3) เพื่อศึกษานโยบายทางประวัติศาสตร์ของทุนขุนนางไทย เพื่อนำมาอธิบายเรื่องระบบทุนนิยมของประเทศไทย

1.3 สมมติฐานในการศึกษา

1) ชนชั้นผู้ปกครองในฐานะตัวแทนของรัฐไทยช่วง พ.ศ.2500-2516 เป็นชนชั้นที่ได้รับประโยชน์จากการทุจริตส่วนเกินทางเศรษฐกิจของสังคม โดยอาศัยกลไกของรัฐที่เป็นแหล่งรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ตนครอบงำอยู่ ใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติให้คนในสังคมยอมรับ ชนชั้นผู้ปกครองได้อาศัยนโยบายและระเบียบใหม่ที่สร้างขึ้น เป็นเงื่อนไขไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างชอบธรรม

2) ทหารและข้าราชการพลเรือนระดับสูง ยังคงรักษาบทบาทความเป็นผู้นำของตนไว้ได้ แม้ว่าเงื่อนไขทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไป และอาศัยบทบาทดังกล่าวสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจให้กับตนเอง ครอบครัว พรรคพวก และกลุ่มหรือชนชั้นอื่น ซึ่งคาดว่าจะเป็นที่ประโยชน์ต่อการรักษา และขยายอำนาจทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจของตนต่อไป

3) ข้าราชการ นักการเมือง และนักธุรกิจ มีผลประโยชน์ร่วมกันในทางเศรษฐกิจโดย ข้าราชการและนักการเมืองเป็นกลไกส่วนหนึ่งของรัฐที่มีหน้าที่ออกระเบียบปฏิบัติ ขณะที่นักธุรกิจมีความสามารถในการจัดการธุรกิจทำให้ข้าราชการ นักการเมือง และนักธุรกิจมีผลประโยชน์ร่วมกัน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจาก ผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะศึกษาแบบแผน และวิธีการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทุนขุนนางไทย อันเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศระหว่าง พ.ศ.2500-2516 ทำให้ขอบเขตของการศึกษาจึงจะเป็นการพิจารณาในประเด็นหลักๆ ดังนี้

1) สภาพเศรษฐกิจและการเมืองไทย ระหว่างพ.ศ.2500-2516 โดยทางเศรษฐกิจจะพิจารณาจากกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีส่วนต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในช่วงนั้น ส่วนทางการเมืองจะพิจารณาจากสภาทางการเมืองและการปกครองของประเทศในเวลานั้น และยังพิจารณาถึงสาเหตุการเกิดเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ทุนขุนนางเจริญเติบโต รวมทั้งแบบแผน และวิธีการแสวงหาผลประโยชน์ของทุนขุนนางด้วย

2) รูปแบบและธุรกิจของทุนขุนนางแสดงบทบาทสัมพันธ์กับทุนภายในประเทศ และทุนต่างประเทศ รวมทั้งบทบาทของทุนขุนนางที่มีต่อสถาบันแรงงาน นอกจากนี้ ยังพิจารณากระบวนการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทุนขุนนาง

3) เปรียบเทียบทุนขุนนางประเทศไทยกับประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์

1.5 นิยามศัพท์

ในการนิยามคำว่า " ทุนขุนนาง " ผู้วิจัยขอแนะนำทัศนะของนักวิชาการทั้งไทย และ ต่างประเทศที่ได้นิยามความหมายไว้มาพิจารณาประกอบ

นักวิชาการไทย สังคิต หิริยะรังสรรค์ ให้นิยามไว้ว่า ทุนขุนนาง หมายถึง ข้าราชการ ประจําาระดับสูงที่ใช้สถานะของระบบราชการทางการทหาร และอิทธิพลทางการเมืองไปเป็นเครื่องมือ ในการทำธุรกิจเช่น การออกกฎหมายการให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ การมอบอภิสิทธิ์ให้ผูกขาด และ การหลีกเลี่ยงกฎหมาย¹ ส่วนณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง ข้าราชการรวมทั้งผู้ที่มี ตามแหน่งทางการเมืองต่างๆ ที่แสวงหาผลประโยชน์แก่ตน โดยการอาศัยหน้าที่การงานเข้าไปประกอบการค้า อุตสาหกรรม หรือร่วมมือกับพ่อค้ายาทุนต่างๆ เพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทน²

นักวิชาการต่างประเทศ Suehiro มองปัญหาโครงสร้างของทุนในประเทศไทย 2 ประการ คือ ประการแรก จะกำหนดลักษณะของทุนของบริษัทที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นเจ้าของอย่างไร ประการที่สอง จะกำหนดลักษณะของทุนบริษัทที่ถูกควบคุมโดยผู้แทนทางการเมือง ใดอย่างไร ทั้งนี้ปรากฏว่ากิจการที่รัฐบาลถือหุ้่นอยู่นั้น ถูกควบคุมโดยผู้แทนทางการเมืองและทหารเรียกว่า ทุนขุนนาง ซึ่งมีคุณสมบัติ 2 ประการคือ 1) ผู้แทนทางการเมืองสามารถควบคุมการจับจ่ายส่วนเกิน ทางเศรษฐกิจของกิจการนอกเหนือจากหุ้่นส่วนที่เหลืออยู่ ซึ่งการควบคุมนี้เกิดจากอำนาจทางการเมือง 2) การใช้ส่วนเกินทางเศรษฐกิจนี้มิใช่เพื่อจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจแต่เพื่อจุดมุ่งหมายทางการเมือง เพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้แทนเหล่านั้น³ นอกจากนี้ Kunio Yoshihara ได้ให้ความหมาย ทุนขุนนางไว้ 3 ประการ คือ ประการแรก ข้าราชการประจําาระดับสูงทั้งมีตำแหน่งอยู่และเคยมี ตำแหน่งในราชการที่ต้องการสะสมทุนในระยะเริ่มต้น ประการที่สอง ถ้าราชการเหล่านี้หันตำแหน่ง ราชการแล้ว พวกเขายังคงรักษาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวงราชการและใช้ความสัมพันธ์นี้เพื่อประโยชน์ ในทางธุรกิจของพวกเขา ประการที่สาม ข้าราชการเหล่านี้มีธุรกิจของตนเองและดำเนินธุรกิจ ค้างเช่น นายทุนนักธุรกิจทั่วไปซึ่งไม่รวมนายทหารที่เกษียณแล้ว⁴

ในการศึกษาครั้งนี้จะนิยาม "ทุนขุนนาง" หมายถึง ข้าราชการประจําาระดับสูง ทหาร ตำรวจ และนักการเมือง รวมทั้งผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมืองซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐแสวงหาผลประโยชน์ ให้แก่ตน โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานหรือใช้กลไกของรัฐเข้าไปประกอบธุรกิจการค้า ตลอดจน ร่วมมือกับพ่อค้ายาทุนต่างๆ ในการออกกฎหมายเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองพิเศษแก่ธุรกิจพวกท้อง เพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทน

1 สังคิต หิริยะรังสรรค์, ทุนนิยมขุนนางไทย (2475-2503), หน้า 296-298.

2 ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย, หน้า 178.

3 Suehiro Akira, Capital Accumulation in Thailand, 1855-1985, (The Centre for East Asia Cultural Studies, 1989), pp.280-281.

4 Kunio Yoshihara, The Rise of Ersatz Capitalism in South east Asia, (Singapore Oxford University Press New York, 1988), pp.68-86.

ทศภายในประเทศ หมายถึง ผู้ที่ประกอบธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม และการพาณิชย์ ที่เป็นคนไทย สัญชาติไทย รวมทั้งคนไทยเชื้อสายจีนด้วย ทั้งนี้นับตั้งแต่ พ.ศ. 2493 รัฐบาลไทยได้ผ่อนปรนโดยออกกฎหมายอนุญาตให้พ่อค้าชาวจีนถือสัญชาติไทยได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือว่าคนจีนรุ่นต่อมาเป็นคนไทย¹

ทุนต่างประเทศ หมายถึง ผู้ที่ประกอบธุรกิจการค้า อุตสาหกรรม และการพาณิชย์ต่างๆ ที่ไม่ใช่คนไทยถือสัญชาติไทย (รวมทั้งคนไทยเชื้อสายจีนด้วย) ที่เข้ามาดำเนินธุรกิจในประเทศไทยจะนับเป็นทุนต่างชาติ

1.6 กรอบและวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดทุนขุนนางความหมายแคบเป็นกรอบในการวิเคราะห์ นักคิดกลุ่มนี้ประกอบด้วย เหม่า เจ๋อ ตุง สถาบันศึกษาเศรษฐกิจการเมืองรัสเซีย (The U.S.S.R) Albert Furewerker และพัฒนา รัมยสุต ต่างชี้ถึงการเกิดขึ้นของทุนขุนนางว่า เป็นผลมาจากการรุกรานทางเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจทุนนิยมทำให้เกิดธุรกิจสมัยใหม่ขึ้นมาหลาย เป็นเหตุให้ข้าราชการใช้อำนาจรัฐที่มีอยู่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อตนเองและพรรคพวก ลักษณะนี้เรียกว่า "ทุนขุนนาง" เหม่า เจ๋อ ตุง เป็นต้นแบบความคิดในเรื่องดังกล่าวชี้ว่า ระบบศักดินาของจีนดำรงมากว่า 3,000 ปี ไม่อาจก่อให้เกิดทุนขุนนางได้ จนกระทั่งกลางศตวรรษที่ 19 เกิดทุนขุนนางขึ้น โดยทุนขุนนางจะเข้าไปเกาะอำนาจรัฐ แล้วใช้อำนาจรัฐนี้ไปหาผลประโยชน์ให้แก่ตนตามวิสาหกิจต่างๆ มีทั้งกิจการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภค ธุรกิจการเงิน พาณิชยกรรม และภาคการผลิต ซึ่งทุนขุนนางมีลักษณะกึ่งทุนแห่งชาติโดยรับใช้ทุนต่างชาติ ขณะที่สถาบันศึกษาเศรษฐกิจการเมืองรัสเซีย (The U.S.S.R) ได้ชี้ว่า ทุนขุนนางได้ยึดกุมระบบเศรษฐกิจโดยการผูกขาดและได้ใช้อำนาจรัฐไปหาผลประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยข้าราชการมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่เกิดขึ้นดังกล่าว ด้วยการร่วมมือกับพ่อค้าประกอบธุรกิจการค้าอย่างกว้างขวาง ทั้งมีการผูกขาดการค้า การสัมปทาน และสิทธิประโยชน์อื่นๆ Furewerker เรียกว่า "ธุรกิจควบคุมโดยข้าราชการบริหารโดยพ่อค้า" ข้าราชการจะใช้อิทธิพลและหน้าที่ให้การปกป้องคุ้มครองธุรกิจ ขณะที่พ่อค้าใช้ความสามารถและประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจซึ่งทุนขุนนางจะใช้อิทธิพลทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจควบคู่กันไปใน การแสวงหาผลประโยชน์

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ทุนขุนนางกำเนิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขการรุกรานทางเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจทุนนิยม และทุนขุนนางได้อาศัยความได้เปรียบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยใช้อำนาจรัฐหรือกลไกระบบราชการเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อตนเอง ครอบครัว พรรคพวก และผู้ให้ผลประโยชน์อื่นๆ

¹ Ibid., pp. 58-59. และสุวินัย ภรณวลัย, ทฤษฎีบริษัทข้ามชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 181.

จากกรอบดังกล่าว ผู้วิจัยจะประมวลเหตุการณ์จากสภาพเศรษฐกิจและการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ.2500-2516 โดยเน้นบทบาทของผู้นำทางการเมือง ข้าราชการทหาร ตำรวจ และพลเรือนระดับสูง พรรคการเมือง และนักธุรกิจ ที่มีอำนาจเหนือกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ของสังคม โดยช่วงพ.ศ.2500-2516 เน้นศึกษาผู้นำทางการเมืองกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียรและพรรคพวก โดยจะพิจารณาถึงรูปแบบและวิธีการเข้าสู่ธุรกิจของผู้นำกลุ่มนี้ มีปัจจัยใดเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ และมีเงื่อนไขใดบ้างที่เอื้ออำนวยให้ผู้นำกลุ่มนี้ดำรงอยู่ได้ รวมทั้ง พิจารณาบทบาทความสัมพันธ์ของทุนขุนนางกลุ่มนี้ในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐที่แสดงต่อทุนภายในประเทศและทุนต่างชาติ ตลอดจนบทบาทที่แสดงต่อสถาบันแรงงานอันเป็นการขูดรีดส่วนเกินของคนงานเพื่อเพิ่มการสะสมทุนและขยายทุนของนายทุนนักธุรกิจ รวมทั้งให้ภาพทุนขุนนางช่วงหลัง พ.ศ.2516 ถึงผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ส่วนวิธีวิจัยนั้น จะวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) และดำเนินการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ โดยข้อมูลและเอกสารที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

เอกสารชั้นต้น จากกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เอกสารชั้นรอง จากวิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัย เอกสารประกอบการสัมมนา วารสาร และหนังสือพิมพ์

ส่วนวิธีการนำเสนอ นั้น เป็นการนำเสนอรูปของการพรรณาวิเคราะห์ (Analytical Description)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้เข้าใจถึงบทบาทของทุนขุนนางไทย ด้านการพัฒนาประเทศระหว่างพ.ศ.2500-2516 และพฤติกรรมของทุนขุนนาง ในการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายใต้บทบาทการเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและการเมืองในเวลาเดียวกัน รวมถึงการปรับตัวของทุนขุนนางไทยในช่วงที่เงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองได้เปลี่ยนไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.8 เรื่องที่จะศึกษาในบทต่อไป

การศึกษาเรื่องทุนขุนนางไทยพ.ศ.2500-2516 ในบทต่อไปมีดังนี้

บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยทุนขุนนาง ทุนขุนนางในประเทศเอเชียอาคเนย์ รวมทั้งภาพรวมโครงสร้างการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทยในช่วงดังกล่าว

บทที่ 3 ทุนขุนนางไทยพ.ศ.2500-2516 กล่าวถึงปัจจัยที่สนับสนุนทุนขุนนางและการแสวงหาผลประโยชน์โดยวิธีการต่างๆ เน้นที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

บทที่ 4 เป็นความต่อเนื่องจากบทที่ 3 แต่จะเน้นกลุ่มจอมพลถนอม-ประภาส ศึกษาทุนขุนนางกับองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกมีความสัมพันธ์กันอย่างไร รวมทั้งการแสวงหาผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่ทางราชการของกลุ่มทุนขุนนาง

บทที่ 5 ทุนขุนนางกับสถาบันแรงงาน กล่าวถึงบทบาทของทุนขุนนางที่แสดงตนเป็นผู้ใ้รับนโยบายรัฐชูศรีมูลค่าส่วนเกินของแรงงาน เพื่อเอื้ออำนวยต่อกลุ่มนายทุนนักธุรกิจที่รัฐบาลให้การส่งเสริม ทุนขุนนางกับรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งจะกล่าวถึงทุนขุนนางและนายทุนแสดงเป็นผู้ในการอุปถัมภ์ต่อคนงานอย่างไร ตลอดจนมุมมองเรื่องทุนขุนนางไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา และเปรียบเทียบทุนขุนนางไทยกับประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ และให้ภาพทุนขุนนางปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งข้อเสนอแนะบางประการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย